

N:o 18.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Mars 1873, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande (N:o 4),
i anledning af motion om ändring af Kongl. Reglemen-
tet angående folkskolelärares pensionsinrättning.*

I Kongl. Maj:ts nådiga förordning och reglemente, angående folkskolelärares pensionsinrättning, den 30 November 1866, hafva nedan nämnda §§ följande lydelse:

§ 2.

“Skolområde, som underhåller högre folkskola, är förbundet till delaktighet i pensionsinrättningen för den lön, lärare vid sådan skola verkligen åtnjuter, så vida denna lön icke öfverstiger 1,000 R:dr. Öfverskjuter lönen 1,000 R:dr, ege skolområdet hvarken skyldighet eller rätt till delaktighet för öfverskottet. Likaledes vare hvarje skoldistrikt, som har en eller flera egentliga folkskolor, förbundet att för hvar och en af der befintliga ordinarie folkskolelärarejänster i pensionsinrättningen ingå efter minimilönens belopp, likväl med öppen rätt för distriktet, att, i fall det lemnar läraren större lön, för pensionens höjande vinna delaktighet i inrättningen efter ett högre lönebelopp, hvilket dock icke må öfverstiga den lön, läraren i verkligheten åtnjuter, och i intet fall öfverskrida 1,000 R:dr. Då ansökan göres om delaktighet i pensionsinrättningen efter högre belopp än minimilönen, åligger det skolrådet att styrka, det läraren verkligen i lön åtnjuter åtminstone det ifrågavarande beloppet“.

§ 3.

“Har rätt till delaktighet i pensionsinrättningen efter högre lönebelopp än minimilönen blifvit behörigen beviljad, må den sedermera icke kunna nedsättas

nedsättas. Deremot må inom den i § 2 bestämda gräns, förhöjning i denna rätt vid lärareombyte kunna medgifvas, derest vederbörande skoldistrikt sådant åstundar; åliggande det skolorädet att vid framställning om förhöjningen styrka, ej mindre att beslut härom blifvit fattadt, än att läraren verkliga åtnjuter åtminstone den lön, för hvilken delaktighet i inrättningen sökes“.

Uti motion, N:o 112, har Herr C. A. Jönsson föreslagit den förändring i afseende på § 3 “att förhöjning i pensionsrätten må kunna medgifvas, derest vederbörande skoldistrikt så åstundar, äfven utan att lärareombyte samtidigt eger rum, med de vilkor, som reglementet i öfrigt föreskrifver, eller Kongl. Maj:t kan finna nödigt bestämma“; — till stöd hvarför blifvit anfördt hufvudsakligen: att af ofvan intagna paragrafer följde, att, om ett skoldistrikt funne skäl att höja lärarens löneförmåner utöfver det belopp, som vid hans antagande fastställdes, distriktet dock icke vore i tillfälle att från pensionsinrättningen bereda honom rätt till högre pension, än hvad den på grund af den ursprungliga, vid antagandet fastställda lönen kunde komma att utgöra; att den inskränkning i den skoldistriktet genom § 2 tillerkända rätt till delaktighet i pensionsinrättningen efter högre belopp än minimilönen, hvilken inskränkning genom orden: “vid lärareombyte“ i § 3 stadgades, vore obillig därför, att, om lönen vore bestämd med afseende å en lärarens arbete och skicklighet, pensionsrätten borde stå i förhållande dertill, och olämplig dels därför, att den innebure en ganska naturlig lockelse för en duglig lärare att söka förflyttning till annat skoldistrikt, der högre pensionsförmån kunde honom beredas, dels ock därför, att den lägre pensionsrätten i många fall måste föranleda, att en af ålder och kraftlöshet mindre tjenlig lärare längre, än som vederborde, bibehölls på sin plats.

Härmed öfverensstämmande åsigtter hafva komiterade, hvilka afgifvit förslag till ordnandet af pensionsväsendet för folkskolelärare m. m., äfven uttalat, då de (se komitébetänkandet sid. 13) motiverat den i § 2 medgifna rätten till förhöjd pensionsrätt sålunda:

“å andra sidan skulle det vara både obilligt och till skada för undervisningen, om all rätt till delaktighet i inrättningen för lärare vid de egentliga folkskolorna skulle begränsas af minimilönen och om någon möjlighet icke bereddes de lärare, som åtnjuta högre lön, att äfven få pensionen förhöjd. Ty om en lärare till följd af drygare lefnadskostnader eller af annat skäl anses behöfva större lön än andra, fordrar billighet och rättvisa att också hans pension i samma mån förhöjes. Och om pensionsinrättningen icke bereder möjlighet härtill, utan den afskedade läraren till följd af pensionens otillräcklighet måste antingen genom försakelser och umbäranden genomkämpa sin ålderdom, eller såsom ett nådehjon falla kommunen till last, kan pen-

sionsinrättningen icke anses uppfylla sitt närmaste ändamål, som är att bereda den orkeslöse läraren ett nödtorftigt uppehälle. Det skulle också mycket menligt inverka på undervisningen, i fall pensionen för en lärare nödvändigt måste bestämmas efter en möjligen vida lägre lön än han åtnjuter, emedan han derigenom skulle se sig tvungen att stadna kvar vid tjensten så länge som möjligt, äfven sedan han icke längre egde krafter att sköta sitt kall“.

Deremot hafva komiterade ej angifvit någon grund för den ofvan anmärkta inskränknigen, men antagligen har densamma tillkommit för att förebygga, det pensionskassan redan i början af sin tillkomst skulle komma att vidkännas allt för stora utgifter. Då emellertid, på sätt motionären också erinrat, enligt § 7 i åberopade reglemente, pensionsafgift skall utgå med fyra procent årligen af den lön, för hvilken skolområde eller skoldistrikt med afseende å lärares pensionering vunnit delaktighet i inrättningen; och då, jemlikt § 8, för det fall, att pension skulle blifva folkskolelärare tillagd, innan skolområdet eller skoldistriktet för den lön, efter hvilken delaktighet i pensionsinrättningen med afseende å hans tjänst innehafves, erlagt så många årsafgifter, som motsvara de ordinarie tjänsteår, skolläraren för erhållande af pension måste ega, skolområdet eller skoldistriktet skall vara förbundet att gälda beloppet af de bristande årens afgifter, och då § 28 innefattar den allmänna föreskrift, att till grund för pensionsbeloppets bestämmande skall, för det fall, att folkskolelärare under minst fem år innehaft sin tjänst, läggas den lön, efter hvilken delaktighet i inrättningen för denna tjänst vunnits; föreställer sig Utskottet, att det icke är anledning att befara någon förlust för den ifrågavarande pensionsinrättningen, derest en förändring i den af motionären föreslagna syftning vidtages.

Vid nu antydda förhållanden, och enär det icke heller synes sannolikt, att en sådan ändring skall i den närmaste framtiden föranleda synnerligen många pensionsförhöjningar, samt, enligt hvad Utskottet inhemtat, den ifrågavarande pensionskassans tillstånd lärer befinnas så tillfredsställande, att densamma skall kunna utan svårighet bära de utgifter, som af förändringen kunna blifva en följd; och då slutligen, hvilket vid denna frågas bedömande orde böra förnämligast afses, det förevarande förslagets genomförande antagligen skulle verksamt bidra till en raskare utveckling af det för fosterlandet så betydelsefulla folkskoleväsendet, har Utskottet funnit oftanämnda förslag vara förtjent af Riksdagens uppmärksamhet och behjertande.

Derest en förändring i nu angifna syftning prövas vara nyttig och nödig, vill det synas, att densamma skulle lämpligast kunna åstadkommas medelst uteslutande af hela andra punkten uti ofvan anförda § 3 af pensionsreglementet, enär, hvad denna punkt innehåller, med undantag af de

redan anmärkta orden "*vid lärareombyte*", i det väsendtliga förekommer uti § 2, hvilken likaledes här ofvan finnes i sin helhet intagen.

På grund af hvad nu är vordet anfördt, hemställer Utskottet vördsamt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af nådiga Förordningen och Reglementet angående Folkskolelärares pensionsinrättning den 30 November 1866, att sednare punkten af § 3 i samma förordning förklarar skola utgå.

Stockholm den 11 Mars 1873.

På Utskottets vägnar:

J. SJÖBERG.
